ՉՈՐԵՔՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ — ՏԱՐԻ — ԹԻՎ — 679 — ՇԱԲԱԹ — 13 — ՓԵՏՐՎԱՐ 1865

ՄԱՄՈՒ

ԼՐԱԳԻՐ

ԳԱՅՄԱՆ

Կ. Պոլսոյ ճամբ. Տարեկան 180 ղրշ. Արծաթ
,, ,, Վեցամսեայ 100 ,, ,,
,, ,, Եռամսեայ 60 ,, ,,
Գաւառաց ճամբ. Տարի 200 ,, ,,
,, ,, Վեցամսեայ 110 ,, ,,
Մէկ թիւը՝ Մեծ թերթ 4 ,, ,,
,, Փոքր ,, 2 ,, ,,

ԳԱՅՄԱՆ

Յաւելուածներդրութիւնը կանխիկ է, եւ ամեն տարոյ 1են կամ 15են կ'սկսի։
Յաճախորդագրութիւնը 2 դուրսլ է։
Դուրս գացած լրագրաց ճամբու ծախքը Խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն՝ Խմբագիր—Տնօրենին ելիքի ուղղուի. եւ ճամբու ծախքն ալ դրկողին վրայ է։

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ §13 ՓԵՏՐՎԱՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Շաբթուս եւրոպական լրագիրներն Անգղիոյ խորհրդարանաց բացուելուն առթիւ թագուհւոյն խօսած ճառը կը բերեն մեզ, որոյ մէկ քաղուածն արտաքին լուրերուն մէջ կրնան գտնել։ Ինչպէս որ կը տեսնուի, այն ճառին մէջ անհնազանդութենէ զատ նշանակութեան արժանի բան մը չկայ։ Ա. եհատառ թագուհին Տանիմարքայի և Գերմանական տերութեանց մէջ եղած հաշտութեան դաշնադրութիւնը ծանուցանելով, Եւրոպայի խաղաղութիւնը վերջնական բան մը չի՛նպաստեր վրայ ուրախ կը լլլայ։ Յետոյ քանի մը խօսքով հիւսիսային Ամերիկայի մէջ պատերազմին շարունակութիւնը և քանի մ'երկրորդական կարգի խնդիրներ յիշելով, ներքին գործոց վրայ խօսելու կանցնի։ Բայց կը յուսացուէր որ այս տարի ներկայ խորհրդարանին վերջին նիստն ըլլալով, աւելի կարեւոր նիւթերու վրայ պիտի խօսէր թագուհւոյն ճառը, որք բոլորովին անտես եղած կերեւին։ Ով չգիտեր որ ներկայ խորհրդարանը կազմուելէ 'ի վեր բաւական նշանաւոր դէպքեր տեղի ունեցան, որոց կարդէն են Իտալիոյ միութիւնը, Ամերիկայի մեծ պատերազմը, բամպակին նուազութեան պատճառաւ Անգղիոյ տասնապատիկ նահանգաց հասած վնասը, Տանիմարքայի պատերազմը, Սէպիկայի մէջ նոր կայսրութեան մը հաստատուիլը եւայլն։ Ասոնց և ոչ մէկին վրայօք ուշադրութեան արժանի բան մը կը խօսուի։ իսկ ընտրական ազատութեան խնդիրը, որ դեռ քիչ առեն առաջ ժողովրդական դումարմանց մէջ բաւական ուշադրութիւն գրաւած էր, կարծես թէ դիտմամբ դուրս ձգուած է։ Ի՞նչ նշանակութիւն տալու ենք ուրեմն Ա. Թագուհւոյն ճառին մէջ տեսնուած այս անհնազանդութեան։ — Անդրեա՝ քանի մը տարիէ 'ի վեր արտաքոյ կարգի դրութեան մը մէջ կը գտնուի, վասն զի մէկ կողմանէ դոհ է իւր ներքին հանգստութեան և բարգաւաճութեան վրայ։ միւս կողմանէ ալ քաղաքական խնդիրներէ ձանձրացած ու յոգնած ըլլալով, կարելի եղածին չափ ուրիշին գործերուն չխառնուելու կը փափաքի։ Անգղիա պարզապէս հաւատա վաճառականի մը դիրքը բռնած է, որուն գործերը խիստ յաջող վիճակի մէջ են, բայց ինքը ծերացած ըլլալով, փոքր կորուստ մ'ալ չընելու համար չափազանց խոհեմութեամբ, կամ սանկ ըսենք, երկչոտութեամբ կը վարուի, վախնալով որ եթէ վտանգի մը հանդիպելու ըլլայ, իր այնչափ ապրուան դիպած հարստութիւնը ձեռքէն պիտի ելնէ։ Ուստի Անգղիա դուրսէն պատերազմի հոտ մը առածին պէս՝ զգուշութեամբ խոյս կուտայ, և մինչև որ իր վաճառականութեան ուղղակի ճնաս հասցընելու բան մը չըլլայ, Եւրոպայի կամ Ամերիկայի գործերուն մէջ խառնուելու պատրաստութիւն ցոյց չտար։ Իսկ ներսէն ամեն ջանք 'ի գործ կը դնէ, որպէս զի կուսակցութիւններն իրարու հետ իյնալով հասարակաց անդորրութիւնը չվրդովին։ Իրօք կուսակցութիւններն հիմա խիստ մօտեցած են մէկ մէկու։ Թորի կամ Ուիկ իրարմէ քիչ տարբերութիւն ունին, և խնամուն օրինաց ազդեցութեան ներքև իրարմէ բոլորելու տեղիք չունին։ Այսու ամենայնիւ չյուսացուիր որ խորհրդարանին ներկայ նիստը բոլորովին անշան անցնի, և ընտրական ազատութեան խնդիրը ուշ կամ կանուխ կարեւոր վիճաբանութեանց տեղի կրնայ տալ։ Առայժմ առաջին նիստերը խիստ հանդարտ անցան, միայն թէ լորտերուն խորհրդարանին մէջ, լորտ Տերպի, որ Թորիներուն գլուխն է, Միսցեալ նահանգաց և Անգղիոյ յարաբերութեանց վրայ քանի մը խօսքեր ընելով, Ամերիկացւոց կողմանէ դաշնադրութիւնը ոչնչացած համարուիլն և Ռանատայի լիներուն վրայ զինուորական զօրութիւն պատրաստուիլը Անգղիոյ դէմ թշնամական նպատակի մը տուաւ։ Սակայն լորտ Ռ՚օն Ռըսըլ պատասխանեց թէ հիւսիսայնոց այս պատրաստութիւնը Ռանատայի կողմէն իրենց վրայ յարձակող հարաւայնոց սպառնակից դիմադրելու համար պաշտպանողական միջոց մ'ըլլալով, Անգղիա խառնուելու բան մը չունէր։

Պապական կոնդակին հանած առաջին յուզմունքը թէ և հանդարտեցաւ, բայց տակաւին վերջացած չէ։ Անցեալ շաբթու ծանուցած էինք Փարիզի պապական նուիրակին երկու դաղանցի եպիսկոպոսաց գրած նամակները, որով շնորհակալ կըլլար անոնց՝ կոնդակին վարդապետութիւններն ազէկ պաշտպանելնուն համար, և այս պատճառաւ Հռոմի գաղղիական դեսպանին տուած բողոքը։ Ասկիոյ կրնայ հակցուիլ հռոմէական եկեղեցւոյ անդրանիկ որդւոյն և թագաւոր քահանայապետին մէջ եղած մտերմական յարաբերութիւնները, որոնք երթալով բացուելու վրայ են։ Ուստի իրաց այս վիճակին նայելով, ոմանք կը դուշակեն թէ քիչ առեն մէջ գաղղիական զօրքերն Հռոմէն պիտի մեկնին։ բայց տակաւին ոչ մի բան մը չկայ։

Երբէն Վիքթոր Էմմանուէլ թագաւորն իր յանձն առած դաշնադրութիւնը հաւատարմութեամբ և կէտ առ կէտ կատարել սկսած է։ Փետր. 4ին Վիքթոր Էմմանուէլ իր նախահայց մայրաքաղաքը թողուլ Լամարմորա զօրապետին հետ Ֆիորէնցա գընաց, ուր եռանդուն ընդունելութեամբ Ռիթթի պալատը տարուելով, ժողովրդական ծափահարութիւններէն ըսպիսուած՝ պատշգամին վրայ ալ ներկայացաւ։ Բայց Ֆիորէնցայի մէջ գրուած ընդունելութիւնը թագաւորին միտքն չի՛կրնար հանել Թուրինցւոց կողմանէ եռաբի առեններս տեսած ժամանակները։ Ֆիորէնցա իրապէս Իտալիոյ մայրաքաղաքն ըլլալով, և Թուրինցւոց ալ առաջին ցասման տեղ աւելի հաշտարար զգացումներ յաջորդելով, իրենց առաջ այնչափ սիրելի եղած թագաւորին սիրան առնելու համար ուղերձներ կ'ստորագրեն, ուսկից կը յուսացուի որ նորէն խռովութիւն մը չի պատահիր։ Իսկ իտալական խորհրդարանը թէև տակաւին իր նիստերը կը շարունակէ, բայց քիչ առեն պիտի գոցուի։ Իր վերջին վիճաբանութիւնները բոլոր Իտալիոյ համար օրինաց միութիւն մը հաստատել էր։ վասն զի Իտալիա մինչև յարդ բաժանեալ ըլլալով՝ տեղ տեղ օրէնքներն ալ կը տարբերէին։ Գանձային խնդիրն ալ քիչ մը դիւրացած է Պ. Սելլայի առաջարկած անօրինութեանց շնորհիւ, բայց բոլորովին թեթևցած չէ։ Կղերական կալուածոց վրայ բացուելիք վիճաբանութիւնն առայժմ անորոշ կերպով ետ ձգուած է։ Խորհրդարանը քիչ օրէն պիտի լուծուէր, և նոր ընտրութիւններն ըլլալէ ետև Ֆիորէնցա պիտի գումարուի։ Կըսուի թէ պաշտօնէից մէջ ալ փոփոխութիւն մը պիտի ըլլայ։

Շլեզվիկ-Հոլշթէյնի խնդիրը դերմանական երկու մեծ տէրութեանց՝ Աւստրիոյ և Պրուսիոյ մէջ անվերջանալի բանակցութեանց նիւթ եղած է։ Սակայն Պրուսիա բոլորովին ապարդիւն չելլաւ այս պատերազմէն։ որովհետև Լաւենպուրգի դքսութիւնն արդէն իր երկրին հետ գրեթէ միաւորեց, թէ և Ընհալտի դուքսը գերմանական Համադաշնակցութեան յիշատակագիր մը մատուցեր է, իրեն ալ ժառանգութեան իրաւունքը ցոյց տալու համար։ Պրուսիա միւս դքսութիւններն ալ միացնելու դաղտի դիտաւորութենէն ետ կեցած չերևիր, ըստ որում Գէրլիցի մէջ հայրենասիրական ընկերութիւն մը աղերսագիր մ'ստորագրել կուտայ եղեր թագաւորին համար, որպէս զի Շլեզվիկ Հոլշթէյնի դքսութիւնները ձեռքէ չհանէ։ Այն նպատակաւ կը համարին նաև փոխառութիւն մ'ընելու համար եղած խօսքերը։ քանզի եթէ դքսութիւններն առնելով Պրուսիա նաւահանգիստներ ունենայ, հարիւր նաւատորմիղ մ'ալ պատրաստելու պիտի ըլլայ, որուն համար մեծ գումարներու կը կարօտի։ Իսկ Գէրլիցի արքունեաց և խորհրդարանին մէջ եղած դժուութեան դալով, երկու կողմէն առանց զիջում ընելու վէճը կը շարունակեն։

Մեր անցեալ թուերով զարմացմամբ ծանուցեր էինք Մոսկուայի ազնուականաց ժողովոյն Ռուսիոյ կայսրմատուցած աղերսագիրը, որով կը խնդրէին Սահմանադրութիւն մը շնորհել օրէնսդրական և ծերակուտի ժողովներ կազմելով։ Աղերսագրին թարգմանութիւնը մեր արտաքին լուրերուն մէջ տուած ենք։ Վ. Աղէքսանդր Բ. կայսրն ասոր իր հաճութիւնը զլանալով, հրամայեց որ ազնուականաց ժողովը լուծուի։ Ռուսական թղթակցութիւն ըսուած լրագիրը կը հաստատէ թէ ստրկաց ազատութեան ձեռնտու եղող շատ ազատամիտ անձինք, ազնուականաց աղերսագիրն ստորագրած չեն, վասն զի ասոնց նպատակը յիշեալ սահմանադրութեան շնորհիւ ազնուականական նոր արտօնութիւններ ստանալու վրայ կը կայանայ եղեր, մինչդեռ իրապէս ազատամիտները կը կարծեն թէ Ռուսիոյ համար տակաւին սահմանադրական պետութեանց կարգն անցնելու ժամանակն եկած չէ։ Ռուսի ազատամիտները կը փափաքին եղեր որ նախ կառավարութիւնն հարկ եղած բարեկարգութիւններն 'ի գործ դնէ, և ժողովրդեան մէջ դաստիարակութիւնը տարածուի։ Կայսրը հրամայեր է նմանապէս որ ազնուականաց այս ընթացից սայդ պատճառները քննուին։

Ամերիկայի լուրերը դարձեալ շփոթ են և հաշտութեան յոյսերը բոլորովին անոտի զոյգներու վրայ կը կայանան։ Հիւսիսայինք և Հարաւայինք երկու կողմանէ մեծամեծ պատրաստութիւններ կը տեսնեն, և ամենևին իրենց պահանջողութիւններէն ետ կենալու նշաններ ցոյց չեն տար։ Բատ մեր կարծեաց, ինչպէս որ քանիցս անգամ կրկին ենք, Ամերիկայի խնդիրը վենուց զօրութեամբ կրնայ լուծուիլ, և քանի որ երկու կողմանէ կը բոլորովին յաղթահար չըլլայ, անհնար է որ հաշտութեան բանակցութիւններն յաջողին։ Դանի մը հաւանականութիւն կրնայ ըլլալ կուռոյն վերջ տալու համար, գորս քննութեան առնելով կը տեսնենք որ գէթ առայժմ անկարելի են։ Կա՛մ Հիւսիսայինք Հարաւայնոց անկախութիւնը պիտի ճանչեն և ետ քաշուին, կա՛մ հարաւայինք դարձեալ պիտի միութիւն ընդունին։ Այս երկու կերպերուն վրայ ալ իրաւախոհութիւնն անհնար է, որովհետև չորս տարուան պատերազմ մը երկու կողմն ալ մեծամեծ զոհողութեանց ստիպելով ա-

հագին պատուոյ գումար մը դլած է իրենց թիկանց վրայ, որ չենք կարծեր թէ առանձին ալ տանելու կարողութիւն ունենան, և ինչպէ՞ս պիտի ըլլայ որ երկուքն ալ փոխադարձաբար իրարու պարտքն ընդունին։ Ահա այս մէկ խնդիր, որուն կարեւորութիւնն ամենն ալ կը դերազանցէ։ Հիւսիսը դիտաւորը բերք մը չունի, բայց հարաւը մեծ քանակութեամբ բամբակ և ուրիշ բերքեր կը հանէ։ արդ պիտի թողո՞ւ որ հիւսիս իր բերքերը ծանր մաքսերու ներքև դնելով իրեն դատարկացած դանձը լեցուցնէ։

Բանի որ այս նկատմամբ զկնում չկրնայ ըլլալ, պէտք է որ կա՛մ հարաւը վերջին ասոնցմէն տարացած ըլլայ կա՛մ հիւսիսը։ Ահա այս ալ երկրորդ խնդիր մը։ բայց այս կէտին վրայ Անգղիական և Եւրոպական լրագրոց Ամերիկայի թղթակցութիւններն իրարու հակասական են։ Անոնք որ հիւսիսայնոց համակրութիւն ունին, հարաւայինները տարացած կը նկարագրեն։ և անոնք որ հարաւայնոց համակրութիւն ունին, կը պնդեն ընդհակառակն թէ այս վերջինները տակաւին շատ ժամանակ կրնան տոկալ՝ թէև մէկ երկու տեղ ալ կորուստներ։ Այս հակասական լուրերուն մէջ սա միայն ստոյգ է որ Ռիչմընտի առջև հարաւայնոց և հիւսիսայնոց բանակները երկու կողմանէ ալ ամուր դիրքեր բռնելով նստած են, և կարծես թէ յաղթութիւնը կորուստներու կասկածանք երկու կողմն ալ իրար զարնուելու կը վախնան։ Հիւսիսայնոց Շերման զօրապետն Օ. կիւսթա քաղաքին վրայ կը քալէ, ուր եթէ իր արշաւանքը յաջողի, անկից ալ Զարլսթընի վրայ պիտի յարձակի, և և յետոյ ալ Ռիչմընտի վրայ պիտի վազէ։ Այն ատեն Ալանթ զօրապետն ալ իր դէմն եղած հարաւայնոց բանակին հետ ճակատամարտի պիտի մտնէ, և տեսնենք թէ դենուց բարդը ո՞ր կողմ պիտի հակի։

Ալ երջին լուրերուն նայելով, Ֆիլատելֆիի բերդէն ետև Ռիչմընտի նաւահանգիստն ալ հիւսիսայնոց ձեռքն անցած ըլլալու խօսքեր կը պտրտին եղեր Սիւ-Եորքի մէջ, բայց տակաւին առնուած ըլլալուն պաշտօնական լուրն հասած չէ։

Ինչպէս շատ եղեր, անանկ ալ Մէքսիկայի մէջ երկրին մեծ մասը կը դերին ձեռքն է, ուրիկից թէ տէրութեան և թէ հասարակութեան ամենևին օգուտ մը չհասնիր։ Ուստի Մաքսիմիլիանոս կայսրն հրման ընելը որ կղերին ձեռքն եղած անշարժ կալուածոց վրայ քննութիւն ըլլալով՝ ծախսուին, և կղերին ալ պէտք եղածին չափ թոշակ կապուի։ Այս առթիւ Մաքսիմիլիանոս կայսրն իր պետութեան պաշտօնէին գրած նամակին մէջ կը ծանուցանէ, թէ Հռոմ դրնուած ատենը նոյն խնդիրը Ս. Պապին ալ առաջարկելով, պէտք եղած հրահանգները Մէքսիկայի նուիրակին պիտի ղկուէր։ Բայց նուիրակն այս հրահանգներն ընդունած չըլլալով, Մաքսիմիլիանոս կայսրը պետութեան պաշտօնէին հրման կուտայ որ արժան եղած միջոցները խորհելով առաջարկէ։

Անգղիական լրագիրները կը ծանուցանեն թէ Մաքսիմիլիանոս կայսրը ելթը նահանգ Գաղղիոյ տուած է իրրև 'ի հատուցումն պատերազմական ծախուց, բայց Մոնիթէօր պաշտօնական լրագիրն այս լուրը սուտ հանեց։

ԳԱՂՂԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ՎԻՃԱԿԸ ՕՐԷՆՍԴՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻՆ ԲԱՑՈՒԵԼԷՆ ԱՌԱՋ

Քիչ առենէն բոլոր քաղաքական աշխարհին ուշադրութիւնը դարձեալ

պիտի կենդրոնանայ 'ի Փարիզ, ուր խորհրդարանաց բացուելուն առթիւ դարձեալ ամեն կարեւոր խնդիրներ ծագելու վիճաբանութեանց ենթակայ պիտի ըլլան։ Առաջիկայ թղթաբերը Նաբոլէոն կայսեր առնարանութիւնը մեզ պիտի հասցունէ։ անոր ետևէն Օրլեանական տունն մէջ Նաբոլէոնի իշխանը պապական կոնդակին, և Օրլեանական ժողովին մէջ ալ Պ. Թիէր։ սեպտ. 15ի դաշնադրութեան վրայ պիտի խօսին։ Սերքին բաղաքականութեան վրայ ալ նոր նշանաւոր մեծ բան պիտի բացուին, որոց նկատմամբ հոս քանի մը խորհրդածութիւններ դնել աւելորդ չենք համարիր։

Ինչպէս ուրիշ անգամներ ալ ըսած ենք, Գաղղիա այսօր դարձեալ սկսեր է ազատութեան փափաքիլ, և ժողովրդական քուէարկութեանց մէջ յաղթանակն ազատամիտք կընդունին, մինչդեռ կառավարութեան առաջարկած ընտրելիներն անոնց առջև տեղի տալու կսիրուին։ Այսով ըսել չենք ուզեր թէ Օրլեանական ժողովը կայսեր կառավարութեան հակառակ անձերով լցուած է։ վասն զի երեսփոխանաց մեծագոյն մասը դարձեալ կառավարութեան կողմն է և հակառակորդաց թիւը հաղիւ երեսունի կը հասնի, բայց սա սոյդ է, օր այս ներքին թիւն աւելնալու վրայ է, և դեռ անցեալներս Սորբոնի Հարանթնոցի մէջ հակառակ կուսակցութենէն Պ. Պէթմն՝ քուէից յաղթական առաւելութեամբ կառավարութեան կուսակիցը ետ ձգեց։ Արդ՝ ի՞նչ ընելու է եթէ ամէն տարի հակառակորդները շատանալով՝ օր մը ներկայ կառավարութիւնը տապալելու անգամ յաջողին։ Ահա տիպա ծանր խորհրդածութեանց տեղի կուտայ։

Գաղղիացիք ուժգոհ չեն Նաբոլէոնի Գ-ի իշխանութենէն։ Այն իշխանութիւնն էր որ Գաղղիա անիշխանութենէ ազատեց, երբոր հակառակամարտ կուսակցութիւններն, ասկից ասանձնէ չորս տարի յառաջ, Գաղղիա ներքին պատերազմաց առաջնորդած էին։ Այն իշխանութիւնն էր որ Գաղղիոյ դրօշը յաղթական հանդիսացուց Սեվաստոպոլի, Իտալիոյ, Չինաստանի և Մէքսիկայի մէջ, և Գաղղիոյ ազդեցութիւնը մինչև աշխարհիս չորս ծայրերը հասուց։ Այն իշխանութիւնն էր որ Գաղղիոյ հարստութիւնը և բարեկեցութիւնը բազմապատկեց։ վերջապէս այն իշխանութիւնն էր որ Փարիզ, աշխարհիս լուսաւորութեան կենդրոնը, իրաւապէս տիեզերական մայրաքաղաք մ'ըլլալու արժանի ըրաւ հոյակապ և փառաւոր շինութիւններով։ Ասկից աւելի ի՞նչ կուզեն ուրեմն Գաղղիացիք։ ահա փառք, հարստութիւն, և նիւթական յաջողութիւն բոլորն ալ ունին։

Բայց Գաղղիացիք ասոնցմով գոհ չեն ըլլար։ Լրագրութիւնը, թէ և կառավարութեան ապդարարութիւններէն վախնալով լռելու դատապարտուած է, բայց և այնպէս չդադրիր բողոքելէ։ Գաղղիացիք իրենց շրջակայները նկատելով՝ իրենցմէ փոքր դրացի ազգերը կը տեսնեն, Պէլճիքա և Օլանդիայ, որոց մէկը չորս միլիոն և միւսը երկու միլիոն բնակիչ հաղիւ ունին, և իրենցմէ աւելի ազատութիւն կը վայելեն։ Այս փոքր ազգերուն վայելած ազատ լրագրութիւնը, ազատ վիճաբանութիւնը, ազատ ժողովրդական գումարումները տեսնելով, երբ կը նային որ իրենց կառավարութիւնն այս բաներս կը զլանայ, կսկսին սրտմրմիլ, և իրենք ալ այն բաները ձեռք բերելու հեռատեսութիւն կը լլան։

Հարկ չկայ ըսելու որ Գաղղիոյ

կառավարութեան գլուխը կեցող անձինք, մեր լեզուովը խօսելով, խաւարեալ ըլլալ շատ հեռու են, և իրենց լուսաւորութիւնն այն աստիճանի կը հասնի որ իրենք ալ ազատութեան լարգը կը ճանչնան, և անոր կուսակցութիւնն պահանջմանց իրաւացի ըլլալը չեն ժխտեր։ Մանաւանդ թէ, կը սեն, մեր ալ նպատակը այս բաներն ընել է։ և նոյն իսկ կայսրն հանդիսաւոր կերպով խոստացած է իր կանգնած շինուածը պակել։ Այս հոլչ կաւոր խոստմունքն է, (լը քուռնոմանը լ'էտիֆիս), դոր ազատամիտները կուզեն որ հիմայ կատարէ։ Բայց այս կատարումն ալ դիւրին բան չէ, և բոլոր քաղաքագէտներն այս կնճռաձիգ խնդրոյն վրայ իրենց միտքերն յոգնեցուցնելով՝ այլևայլ լուծումներ կառուցարկեն, որոյմէ որն 'ի գործ պիտի դրուի, չենք կրնար գիտնալ։

Հիմայ կառավարութեան հակառակորդաց փափաքած բարեկարգութիւններն ասոնք են։ Կառավարութեան կողմանէ երեսփոխան չառաջարկելով՝ թողուլ որ ընդհանուր քուէարկութիւնն անարդել իր գործը կատարէ։ Օրէնդրական ժողովին իրաւասութեան ասպարէզն ընդարձակել՝ աէրութեան պաշտօնեայներն Ընդհանուր պէս խորհրդարանին պատասխանատու կարգելով։ Հասարակաց կարծեաց բացատրութեան դէմ դրուած բռնադատութիւնը վերցուցանել՝ լաւագոյն դատարան ազատութիւն շնորհելով և ժողովրդական գումարմանց թոյլ տալով, և այս առթիւ եղած առենաբանութիւններէն ազդին կարծիքը հասկընալ։

Այս բաներուն և ոչ մէկին ալ կայ հիմայ, և երբ որ Ազգ մը Գաղղիոյ պէս 89ի յեղափոխութիւնն ըրած է, չկրնար ասոնցմէ զերկուքը հանդուրժել։ Այսպէս բարեկամներն ասիկա խիստ աղէկ կրնան հասկնալ, ուստի և ինչպէս ըսինք՝ այս ազատութիւնները բոլորովին տալէ վախեցողով՝ այլևայլ միջոցներ կը խորհին։

Մօտերս հրատարակուած նշանաւոր տետրակ մը իրաց այս վիճակին վրայ խիստ կարևոր տեսութիւններ կընէ, ուրկից մեք ալ քանի մը տեղեկութիւններ յառաջ կը բերենք։ Գաղղիոյ մէջ եղած կուսակցութիւնները չորս տեսակ կրնան բաժնուիլ։ Առաջինն ամէն բանի կուրօրէն հաւանութիւն կուտայ, իսկ երկրորդը կուրօրէն կը հակառակի, և այս երկու կուսակցութիւններն ալ վտանգաւոր չեն, վասն զի թէ՛ առաջնոյն բարեկամութիւնը և թէ՛ երկրորդին թշնամութիւնը մի և նոյն արժէքն ունին։ Երրորդ տեսակէն են անոնք՝ որ հին ըսկզբունքները նորերուն հետ ձուլել և ազնուապետութեան վրայ ռամկապետութիւն մը հիմնել կուզեն։ Իսկ չորրորդ կարգին մէջ են ճշմարիտ յեղափոխականները, որոնք արդի ընկերութեան թուականը 1789 դնելով, հին դրութեան աւերակները բոլորովին անհետ ընելու և ընկերական շինուածը նորէն կանգնելու կը ձգտին։

Ազգ կառավարութիւն մ՚այս ինչ կամ այն ինչ կուսակցութեան հաւէն երթալու չէ, վասն զի ասով կորսեան ճամբու մը մէջ կիյնայ։ Մեր նկարագրած չորս տեսակ կուսակցութեանց մէջէն նաև Գաղղիոյ արդի կառավարութեան ամէն տեսակ թշնամիներն ու բարեկամները, որոց երկուքն ալ կառավարութիւնը չկրնար գոհ ընել՝ բայց եթէ իրական արդասիք և արդիւնք ցոյց տալով։ Կառավարութիւն մը խօսելու և վիճաբանելու չէ, այլ մանաւանդ գործելու և բարեկարգութիւններ ընելու է։ Այս խրատը կուսայ վերոյշիշալ տետրակին հեղինակը, որ կառավարութիւնը կը յորդորէ փարչութիւնը կենդրոնական տեղ մը համփոփել, այլ իւրաքանչիւր տեղւոյ անկ եղած իրաւասութիւններն իրեն ձգելով՝ իր պատասխանատուութիւնը թեթևցունել։

Հասարակաց կարծիքը պատրաստելու համար հրատարակուած այսօրինակ կէս պաշտօնական գրութիւններ կրնայ հասկցուիլ, որ կառավարութիւնը քանի մը ներքին կարևոր բարեկարգութիւններ ընելու դիտաւորութիւն ունի։ Բայց տակաւին շատ հեռու ենք հակառակ կուսակցութեան պահանջած ազատութիւններէն, զորս չենք յուսար թէ առայժմ կարենան ձեռք բերել։ Հակառակ կողմը տակաւին տկար է, սակայն տաղանդ, զորձունեայ թիւն և յարատևութիւն ունենալով, հարկաւ օր մը պիտի յաջողի։ Օրէնդրական ժողովին բացուելէն առաջ արդէն ասոնք խորհրդակցութեան սկսած և իրարու մէջ սերտ միաբանութեամբ պէտք եղած անօրէնութիւններն ըրած էին, մինչդեռ կառավարութեան հակամետ մեծագոյն մասը բոլորովին անգործ կեցած էր։

Այս դժուարութենէն զատ՝ կառավարութիւնն այս տարի ուրիշ մեծ դժուարութիւն մ՚ալ ունեցաւ, պապական կենդակին առթիւ կղերին կողմանէ եղած հակառակութեանց պատճառաւ։ Օլէանի Տիւբանը և պիսկոպոսն այսպէս կը դրէ իր հրատարակած տետրակին մէջ, եկեղեցականներուն մէջ կենդակը կարդալու արգելքին դէմ ինքն ալ ազատութիւն պօռալով։ «Ամէն օր լսագիրներ «ուն մէջ կը կարդանք թէ ամենազօրաւոր կառավարութիւն մ՚ա«մենէն բաղմամարդ երկրի մը մէջ չը«թողուր 20 քաղաքացիներու 'ի մի «ժողովիլ, կամ երեք եպիսկոպոսնե«րու 'ի միասին խորհիլ, կամ առանց «դժուարութեան փոքր տղայոյ դէպ«ըս մը բանալ կամ քահանայի մը «բերնէ պապական կոնդակ մը լսուիլ, «բայց և այնպէս տակաւին 76 տարի «հաղիւ կայ 1789 են 'ի վեր, և այն ա«տենուան հռչակաւոր սկզբունքները «տակաւին անգործադրելի են, անտա«բակոյս ամենայն կերպով յարգուած, «այլ ո՛չ գործադրուած։»

Հաւասիկ Օրէնդրական ժողովը բացուելէն յառաջ Գաղղիոյ ներքին վիճակը, զոր համառօտիւ նկարագրելու ջանացինք։ Դուրսէն ալ զբաւոր և փառահեղ կառավարութիւն մը, ներսէն մեծ ազդ մը որ տակաւ առ տակաւ դարձեալ իր կորուսած ազատութիւնները ձեռք բերելու կը ձգտի, և անդրէն ժամգոհ կրնար մը, որ նմանապէս ազատութիւն կը գոչէ, իր հոգւոյն՝ ազատութեան դէմ հրատարակած ընդհանրականը եկեղեցեաց մէջ ամրագրել չկարդալուն համար։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Օսմանեան Գրական ընկերութեան նախագահ և Արդարութեան Խորհրդոյն տասենն անդամ Ամ. սեմ. Սամի փաշային շնորհիւ, յիշեալ ընկերութիւնը մեծ յառաջադիմութիւններ ընելու վրայ է։ Ա. սեմ. Սամի փաշային առաջարկութեամբ յանձնաժողով մը կազմուեցաւ, որուն անդամներն են Բ. Դրան առաջին թարգման Ա. սեմ. Մինիճ էֆէնտին, ծովային տասենն նախագահ Ա. սեմ. Գաւրի պէյը, լսագրութեան դիւանին վերատեսուչ Մեծապատիւ Սարբրեան Յովհաննէս էֆէնտին, և ծովային տասենն անդամ Ֆոթիատիս էֆէնտին։ Բ. Դրան այս Յանձնաժողովն ի նշանաց համբաւոյ տարին 50 000 զուռուշ շնորհելու բարեհաճեցաւ, որպէս զի տաճկերէնի, արաբերէնի, անգղլերէնի, գաղղերէնի, յունարէնի և պատմութեան դասախօսութիւններ բացուին Գրական ընկերութեան գրասենեակը։ Մասնաւոր անձինք ալ պիտի սահմանուին դասական գրուածոց թարգմանութեան և Մեհմետ Ֆիւնուն ամսագրոյն խմբագրութեանն ըստ բաղելու համար։

Սուէյշի ջրանցքին ընկերութեան նախագահ Պ. ոլ Լէսէբս այս անգամ շրջաբերական մը հրատարակած է, որով կը ծանուցանէ թէ առաջին անգամ՝ Կարմիր և Միջերկրական ծովերուն մէջ հաղորդակցութիւն մը բացուեր է։ Յունվարի 1 ին Սայիտի նաւահանգստէն Սուէյշ, և Իսմայիլիայէն Օսկանդիի մէջ փոքր նաւակներ երթևեկել սկսած են։ Բարձր։ Նաբօլէոն իշխանին կողմանէ Սուէյշի ընկերութեան ընծայուած շոգեշարժ նաւակի մը գնութեամբ՝ Պ. ոլ Լէսէբս և երեսունի չափ բարձրատիճան անձինք՝ արդէն երկու ծովերն իրարու միացնող ջրանցքին վրայ պտոյտ մ՚ըրած են։ Դիւրաշարժ ջրանցքը մեծ նաւարկութեան ալ պիտի բացուի, և Պ. ոլ Լէսէբս վաճառականաց կիսոյնքնք որ արդէն կրնան փոքր նաւարկութենէն օգուտ քաղել, և կառաջարկէ որ վաճառականութեան ատեաններն իրենց կողմէն մէկմէկ պատգամաւոր զրկեն յԱդիպտոս, որպէս զի ջրանցքին վիճակը քննելով իրենց տեղեկագիր մը մատուցանեն։ Փոքր նաւարկութիւնը դիւրացնելու համար՝ Սուէյշի ընկերութիւնն արդէն 6 հատ շոգեշարժ նաւակներ շինել կուտայ՝ բեռնաբարձ նաւակներն ու մակոյկները քաշելու համար։

Փարիզէն գրուած նամակ մը՝ Ազիզպաշայի Խարէր։ փոխարքային Եգիպտական իշխանութեան ժառանգական իրաւունքն իր որդւոյն անցուցնել տալու դիտաւորութեան վրայ քանի մը լրագրաց տուած տեղեկութիւնները նշանակելով՝ կրնէ թէ «Այսպիսի դիտաւորութիւն մը, եթէ կայ, 1841 ի դաշնագրութեան դէմ է։ Ասկէց զատ Գուրանին մէկ հիմնական օրէնքն ալ, որ ժառանգութիւնը երիցագունին կը թողու, չկրնար այսպիսի դիտաւորութեան մը նպաստաւոր ըլլալ, որուն համար Բ. Դուռը՝ Ազգաս փաշային ու Սայիտ փաշային կողմէն նոյն նպատակաւ եղած առաջարկութիւնները մերժած էր։

Ընտօլուի ռուսական սահմանագլուխները թեպէտ 'ի հնուց անտի ամրութեան կարօտ էին, որն որ կայսերական կառավարութեան ալ ուշադրութենէն վրիպած չէր, բայց մինչև ցարդ պէտք եղած միջոցները ձեռք առնուած չէին։ Սակայն Կովկասի մէջ Ռուսիոյ ստացած նոր գօրութիւնը՝ օսմանեան սահմանագլուխներն ալ ամրացուցանելու պէտքն ան հրաժեշտ ընելով կը բանեցնէ որ կայսերական կառավարութիւնը զինուորական հրամանատարներ կարգեալ յանձնաժողով մը պիտի զրկէ 'ի Պարին այս նպատակաւ։

(Թերգմանեալ Հիվալ)

Գրիմանուպոլսէն գրուած նամակներ կը ծանուցանեն թէ անձրևներուն առատութենէն Թունճա և Մերիցէ գետերն յորդելով՝ քաղաքին ստորին թաղերը կոխեր են, այնպէս որ բնակիչները տուներնուն վերնայարկերը փոխեր ապաստաներ են։ Քաղաքին կուսակալ Ա. սեմ. Երիճ փաշան նաւակներ պատրաստել տալով՝ Լճացեալ ջուրերուն մէջ մնացած տուներուն օգնութեան զրկեր է, և բնակիչները պատուհաններէն այն նաւակները մտնելով ազատեր են։ Քաղաքին թաղերուն՝ ինչպէս նաև շրջակայ գիւղերուն հասարակութիւններ զարկեալ են։ Ռիւ Նօթա-Տամ փողոցին վրայ կը նայէր և բարձր պատմ՚ուներ, երբոր շինքը նեղանն բռնկելով կայրեր, յանկարծ այն բարձր պատը Նօթռ—Տամ փողոցին վրայ փլաւ ահագին շառաչմամբ, և տակը գտնուող ջրհանները, ջրհանակիրները, զբաղականները և ուրիշ բոլոր մարդիկը թաղեց։ Զարհուրելի ազաղակ մը լսուեցաւ, և յետոյ սոսկալի լռութիւն մը տիրեց։ Ազիշեցան ու սարսափեցան ամենքը, և բոլոր աշխատութիւն դադրեցաւ։ Փլած պատին երկայնութիւնը 60 կանգունի չափ կը հաշուեն, և բարձրութիւնը՝ երեսուն կանգուն, իսկ փողոցն հաղիւ հինգ կանգուն լայնութիւն ունէր։ Ուստի կրակը խնամատան դիմացի տուներուն անցնելով ճարակեցաւ, և մինչև Մեհենտիսեանց քարուկիր տաղարանին քով հասաւ, ուր վերջապէս կրցան մարել։ Ամենապէս ճիգ վանքին բոլոր շինքերը և յունաց եկեղեցւոյն շրջակայ տուներն այրեցան։ ընդ ամենը 50ի չափ տուն և 7 կամ 8 խանութ։

Իսկ փլած պատին ներքև մեռնող դժբաղդներուն թիւը դեռ ճիշդ կերպով յայտնի չէ։ Երեքշաբթի առաւօտ գտնուած դիակներուն թիւն էր 35, և 20ի չափ ալ վիրաւոր։ Չորեքշաբթի օրն ալ 20ի չափ դիակունք հանուեցան փլատակներուն ներքեն։ և հետզհետէ ալ ելնելու վրայ են։ Ուստի պակսած կամ վնասուած մարդոց թիւն նայելով, կը փափաքուի որ 150էն աւելի եղած ըլլան։

Արդէն գտնուած դիակներուն մէջ ծանուցեալներն են՝ Թոնդանօթարանի վերատեսուչ Ա. սեմ. Հալիլ փաշայի թիկնապահ Գօլ աղասի Հ. Երանգիէթ էֆէնտին, ոստիկանութեան Գօլ աղասի Արապ Ալի աղան, Թոփհանէի չորս զինուոր և մէկ զնդիթ, Թոփհանէի վերաբոյժ Խայրի էֆէնտին, Ռէրայի զօրանոցին, Ֆընտըգլէյի և Ղալաթա—Սարայի Թուլումպաճը-պաշիները, 14 ջրհանակիր, որոց հինգը հայ և ուրիշ այլ և այլ գիրբաղդ անձինք, որոց մէջ են Ղալաթիոյ թաղական խորհրդոյ անդամ Հ՚ինանեան Սարտիրոս աղան, և ուրիշ չորս հայազգիք։

Այս աղետալի արկածը թէ՛ կայսերական բարեխնամ կառավարութեան, թէ՛ օտար աէրութեանց դեսպաններուն և թէ՛ ամէն կարգի և աստիճանի բարեսէր անձանց սիրտը շարժելով, ամէն տեղ ստորագրութիւններ բացուած են 'ի նպաստ մեռեալ դժբաղդներուն ընտանեացը և մայրաքաղաքս խնամատուներն մերկ ու բոպիկ դուրս հանուած դատարան ազդերէ 150 են աւելի որոնք աղքիկ մանկանց, որոնք առժամանակեայ կերպով ուրիշ բարեպաշտական հաստատութեանց մէջ պատրաստուած են։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԱՂԳԻԱ

Պետական խորհրդոյն անդամներէն Պ. Ժ. Լանկլէ՝ իր տեղեկագիրը մատոյց երկրաբարձրաստիճան եկեղեցականաց՝ Մուլէնի եպիսկոպոսին և Պրազանսոնի կարդինալ արքեպիսկոպոսին կողմանէ կառավարութեան հրամանին հակառակ Պապական կոնդակն տարողք իրենց մայր եկեղեցիներուն մէջ կարդալով գործուած զեղծման վրայ։

Պ. Ժ. Լանկլէ երկարօրէն կը հաստատէ պատմական բազմաթիւ վկայութիւններ մէջ բերելով, թէ Գաղղիոյ արքունեաց եւ Հռոմի աթոռոյն մէջ այլեւայլ ժամանակներ հաստատուած դաշնադրութեանց զօրութեամբ կառավարութիւնն իրաւունք ունի Հռոմէն եկած որ եւ է դրութիւն քննելու, եւ առանց իր հաւանութեան չհրատարակելու։ Մասնաւորապէս Նարօլէոն առաջնոյն եւ Պիոս Է.ի մէջ եղած դաշնադրութեամբ՝ այս իրաւունքն Հռոմայ աթոռոյն կողմէն ալ ճանչուած ըլլալով, կառավարութեան պարտքն էր օրինաց դէմ եղած կոնդակի մը հրատարակութիւնն անմիջապէս արգելուլ։

Պ. Ժ. Լանկլէ կը շարունակէ.

«Ընդհանրական կոնդակին կրօնական մասը գժուարութեան չէր կրնար հանդիպիլ եւ չհանդիպեցաւ. բայց վարդապետական մասն ասանկ չէր կրնար ըլլալ։ Պետական խորհուրդն արդէն գիտէ որ այս մասը պարզապէս քաղաքական ըլլալով, ասոր արգելումը՝ կառավարութեան դիտմանց մէջ չէր կրնար եկեղեցւոյ կրօնական եւ օրինաւոր ազատութեանը դպչիլ։

«Երբ խնդիրը Ս.Աթոռոյն՝ ինչպէս նաեւ որեւէ պաշտօնական կերպով ճանչցուած կրօնական վարդապետութեանց վրայ կայանայ, աէրութեան հարկ չկայ իր անանկ բաներու մէջ կատարելապէս իրաւասութիւն չունենալը հաստատելու։ Գաղղիական կառավարութիւնը 1802ին եկեղեցւոյ այն վարդապետութիւնները կը ճանչէր, որոնք Աւիւորանէն առնուած են. այն ասուածային դրքէն՝ որ մեծ հանճարներն հնազանդեցուց, եւ մարդկութիւնը լուսաւորեց ու մխիթարեց։ Կրօնից ազատութիւնը՝ ճշմարտութեան եւ բարոյականութեան յառաջդիմութեանը համար անտարբերութիւն մ՚ըսել չէ. կառավարութիւնը ոչ միայն չչահիր այն յառաջադիմութեան հակառակելով, այլ եւ անոր կատարմանը կը փափաքի եւ կը նպաստէ. եւ եթէ Աստուծոյ նախախնամութեան, հոգւոյ, եւ ապագայ կենաց ոչնչացմանը հաստատող դրութեանց վրայ կառավարութիւնն իր կարծիքը բացատրելու պէտք ունենար, Ս. Աթոռին հետ պիտի մերժէր այն ընկերական հայհոյութիւնները, այն մոքի անմաքրութիւնները որք չուտով հոգւոց ապականութեան եւ աէրութեանց կործանմանը կառաջնորդեն։ Ս. քահանայապետը զանոնք դատապարտելով՝ ոչ միայն կրօնից՝ այլ եւ բոլոր մարդկային խղճին բերան կը հանդիսանար։

«Ուստի Պ. Ժ. Լանկլէ ընդհանրական կոնդակին քաղաքական խնդիրներ յուզելը ողբալով, կը հաստատէ որ անոր եկեղեցականաց կողմանէ տրուած ընթերցումը՝ կառավարութեան հաւանութեան կողմէն նշան մը պիտի ըլլար ընդդէմ տրամադրութեանց զաղղիական սահմանագրութեան՝ հետեւաբար արդարութեան եւ կրօնից պաշտօնեայն ուրիշ բան չուներ ընելիք, բայց եթէ կառավարութեան անսասան եկեղեցականները Պետական խորհրդոյն առեանը կոչել։

«Երկրին օրինաց հնազանդութիւն, կը յարէ Պ. Ժ. Լանկլէ, այս է ամենուն պարտաւորութիւնը, թէ եպիսկոպոս ըլլան, թէ քահանայ եւ թէ քաղաքացի, մանաւանդ անոնք աւելի հնազանդ պիտի գտնուին, որոց ատենն աւելի բարձրէ։ Ահա ամէն կրթեալ ընկերութեան սկզբունքները, որք նոյնպէս կրօնից ալ սկզբունքներն են։ Կրօնից պաշտօնեայները՝ ոչ միայն հաւատացելոց սիեղերական մօրը (եկեղեցւոյ) զաւակներն են, այլեւ տէրութեան զաւակները, հպատակներն ու ծառաները։

«Մեր պարտքն է ուրեմն, պարոնայք, օրինաց պահապաններն ըլլալ, որոնք կը կանոնաւորուին եկեղեցւոյ եւ տէրութեան մէջ եղած յարաբերութիւնները, եւ այլն։»

Այս տեղեկագրին համեմատ Վ. Դաբօլէն կայսրը երկու հրովարտակ ստորագրած է, որով Արդարութեան եւ կրօնից պաշտօնէին կը հրամայէ վերոյգրեալ երկու եկեղեցականներուն ապօրինաւոր ընթացից դէմ պէտք եղած միջոցներն 'ի գործ դնել։

ԱՆԳԻԱ

Խորհրդարանին բացման առթիւ Վ. Թագուհւոյն կողմանէ խօսուած առենաբանութեան գլխաւոր մասերն հետեւեալներ են։

«Աստուծոյ կայսեր եւ Բրուսիոյ Թագաւորին Ցանկարքայի հետ բացած բանակցութիւնները խաղաղական դաշնադրութեամբ մը վերջացան, եւ օտար աէրութիւններէն Թագուհւոյն ստացած տեղեկութիւններն հիմնաւոր յոյս մը կուտան իրեն թէ Եւրոպայի խաղաղութիւնը նորէն վրդովելու երկիւղ մը չկայ։

«Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ քաղաքային պատերազմը դժբաղդաբար կը շարունակէ։ Թագուհին անդրդուելի կերպով կը շարունակէ իր չեզոքութիւնը երկու պատերազմող կողմանց մէջ։ եւ ուրախ պիտի ըլլայ եթէ բարեկամաբար հաշտուելնին լսէ։

«Ն. Վեհափառութիւնն հրաման բրաւ որ ներկայ տարւոյն եղումէն հաշուեցոյցը Խորհրդարանին քննութեանը ներկայացուի։ Այս հաշուեցոյցը հնարաւոր խնայութիւններ ընելու խորին մտադրութեամբ պատրաստուած է։

«Երկրին վիճակը գոհացուցիչ է, եւ եկամուտներն յառաջուց գուշակուած գումարներուն կը հասնին։

«Քանի մը տարաղաղ քաղաքներու մէջ տիրած տառապանքը մեծապէսնը-ւազեցաւ, եւ այն նահանգներուն մէջ հասարակաց չինութեանց քաջալերութիւնը լաւ արդիւնք յառաջ բերին։»

ՌՈՒՍԻԱ

Ահաւասիկ Մոսկուայի ազնուականաց մոզովին կողմանէ Վ. Աղքսանդր կայսեր մատուցուած ուղերձին թարգմանութիւնը։

«Ամենաշնորհալի Վեհափառ Տէր։

«Մոսկուայի ազնուականներն երջանիկ կը համարին զիրենք որ կարող կըլլան յայտնել Ձեր Վեհափառութեան իրենց խորին շնորհակալութիւնն ու անկեղծ անձնուիրութիւնը՝ Ձեր այն բարձր զգացմանց համար՝ որոց հաստատ նպատակը մեր երկրին բարօրութիւնն է։

«Մեք պատրաստ ենք, Վեհափառ Տէր, մեր գործակցութիւնը նուիրել Ձեզ թէ բանիւ եւ թէ արդեամբ՝ այն գժուար բայց փառաւոր ճանբուն մէջ զոր ընտրած էք։ Համոզուած եմք, Վեհափառ Տէր, որ կանգ չպիտի առնուք, այլ յառաջ պիտի քալէք՝ նեցուկ ունենալով Ձեզ Ձեր հաւատարիմ ազնուականները եւ համայն Ռուսաց ազգը։

«Մեր երկրին զօրութիւնն իր եղբայրական միութեան մէջ է, իր կատարեալ ամբողջութեան մէջ։ Երբոր 'ի մի մարմին միացընէք Ձեր Ռուսիան՝ որ մինչեւ հիմա բաժանեալ էր, երբոր ամբապէս համասեռ բռնէք զայն, երբոր իր մասերն ոմանց լաժանեալ եւ առանձին իրաւանց տեղ ընդհանուր եւ հաւասար իրաւունքներ հաստատէք, ապոստամբութեան եւ քաղաքային պատերազմի հնարաւորութիւններն'խլած կը ջնջէք։

«Գիւղական նոր օրինադրութիւնները զոր Ձեր վեհափառութիւնը հաստատեց, երբոր իրենց կատարեալ զարգացումն ընտանան, Ռուսիոյ փառքն ու զօրութիւնը տեւական ընելու սահմանուած են։

«Ուրեմն պակեցէք, Վեհափառ Տէր, պատութեան այս չինքը՝ որուն հիմը դրիք, ընդհանուր ժողով մը գումարելով համայն Ռուսաստանէն ընտրեալ մարդերէ, որպէս զի տէրութեան ընդհանուր բարեբաղութեան միջոցներուն վրայ խորհին։ Հրաման ըրէք Ձեր հաւատարիմ ազնուականներուն, որ այս նպատակաւ իրենց մէջէն լաւագոյն մարդիկ ընտրեն։ Ազնուականները միշտ անդրդուելի նեցուկ մ՚եղած

են Դուսիոյ դահուն։

« Առանց տէրութեան պաշտօնի մէջ համարուելու, առանց այն ծառայութեան կապուած վարձքերը վայելելու, երկրին չանուն եւ ընդհանուր բարեկարգութեան համար առանց հատուցման իրենց պարտքը կատարելով, այս անձինքն իրենց ունեցած դիրքովը՝ պահպանելու պիտի կոչուին այն բարոյական եւ քաղաքական սկզբունքները՝ որոց վրայ հիմնեալ է տէրութիւնը, եւ որոնք խիստ թանկագին են ժողովրդեան համար, եւ խիստ անհրաժեշտ ազգին ճշմարիտ բարօրութեանը համար։

« Այս կերպով, Վեհափառ Տէր, մեր հայրենեաց պիտոյքն իրենց բուն նկարագրովը կրնաք ճանչնալ, գործադիր իշխանութեան վրայ վստահութիւն կը դրաւէք, օրէնքն ամենուն եւ իրաքանչիւրին ճշդիւ պահել տալու եւ երկրին պիտոյին յարմարցընելու կարող կըլլաք։

« Մեր ներքին եւ արտաքին թշնամիները կը պապանձին՝ երբոր ժողովուրդն իր երեսփոխաններուն միջոցաւ ձեր աթոռը սիրով շրջապատէ, եւ անդադար հակէ որպէս զի դաւաճանութիւնը երբէք չկրնայ մօտենալ անոր, ո՛ր կողմէ եւ գալու ըլլայ։

« Ամենաշնորհալի միաղեա, Մոսկուայի ազնուականները ձեր Վեհափառութեան առջեւ կը ներկայանան նուիրական պարտք մը կատարելու համար, իբրեւ հաւատարիմ հպատակներ՝ միմիայն տէրութեան օգուտը նկատելով։

« Ասոնք կը խօսինք, Վեհափառ Տէր, լիովին համոզուած ըլլալով որ մեր խօսքերն համաձայն են Ձեր քաղաքականութեան եւ Ձեր մեծամեծ բարեկարգութեանց հոգւոյն։

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ը. Օ. Գ. Ն

ՈՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

Երբ որ մէկը հասարակաց գործերուն վրայ դատողութիւն կընէ, պէտք է որ դատելէ առաջ իրաց ամենապարագայները ճանչնալ, գործադիր իշխանութեան վրայ վստահութիւն կը դրաւէք, օրէնքն ամենուն եւ իրաքանչիւրին ճշդիւ պահել տալու եւ երկրին պիտոյին յարմարցընելու կարող կըլլաք։

« Մեր ներքին եւ արտաքին թշնամիները կը պապանձին՝ երբոր ժողովուրդն իր երեսփոխաններուն միջոցաւ ձեր աթոռը սիրով շրջապատէ, եւ անդադար հակէ որպէս զի դաւաճանութիւնը երբէք չկրնայ մօտենալ անոր, ո՛ր կողմէ եւ գալու ըլլայ։

« Ամենաշնորհալի միաղեա, Մոսկուայի ազնուականները ձեր Վեհափառութեան առջեւ կը ներկայանան նուիրական պարտք մը կատարելու համար, իբրեւ հաւատարիմ հպատակներ՝ միմիայն տէրութեան օգուտը նկատելով։

« Ասոնք կը խօսինք, Վեհափառ Տէր, լիովին համոզուած ըլլալով որ մեր խօսքերն համաձայն են Ձեր քաղաքականութեան եւ Ձեր մեծամեծ բարեկարգութեանց հոգւոյն։

Ազգային Սահմանադրութեան պաշտօնի մէջ համարուելու, առանց այն ծառայութեան կապուած վարձքերը վայելելու, երկրին չանուն եւ ընդհանուր բարեկարգութեան համար առանց հատուցման իրենց պարտքը կատարելով, այս անձինքն իրենց ունեցած դիրքովը՝ պահպանելու պիտի կոչուին այն բարոյական եւ քաղաքական սկզբունքները՝ որոց վրայ հիմնեալ է տէրութիւնը, եւ որոնք խիստ թանկագին են ժողովրդեան համար, եւ խիստ անհրաժեշտ ազգին ճշմարիտ բարօրութեանը համար։

« Այս կերպով, Վեհափառ Տէր, մեր հայրենեաց պիտոյքն իրենց բուն նկարագրովը կրնաք ճանչնալ, գործադիր իշխանութեան վրայ վստահութիւն կը դրաւէք, օրէնքն ամենուն եւ իրաքանչիւրին ճշդիւ պահել տալու եւ երկրին պիտոյին յարմարցընելու կարող կըլլաք։

« Մեր ներքին եւ արտաքին թշնամիները կը պապանձին՝ երբոր ժողովուրդն իր երեսփոխաններուն միջոցաւ ձեր աթոռը սիրով շրջապատէ, եւ անդադար հակէ որպէս զի դաւաճանութիւնը երբէք չկրնայ մօտենալ անոր, ո՛ր կողմէ եւ գալու ըլլայ։

«Ամենաշնորհալի միաղեա, Մոսկուայի ազնուականները ձեր Վեհափառութեան առջեւ կը ներկայանան նուիրական պարտք մը կատարելու համար, իբրեւ հաւատարիմ հպատակներ՝ միմիայն տէրութեան օգուտը նկատելով։

« Ասոնք կը խօսինք, Վեհափառ Տէր, լիովին համոզուած ըլլալով որ մեր խօսքերն համաձայն են Ձեր քաղաքականութեան եւ Ձեր մեծամեծ բարեկարգութեանց հոգւոյն։

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ը. Օ. Գ. Ն

ՈՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

Երբ որ մէկը հասարակաց գործերուն վրայ դատողութիւն կընէ, պէտք է որ դատելէ առաջ իրաց ամենապարագայները ճանչնալ, գործադիր իշխանութեան վրայ վստահութիւն կը դրաւէք, օրէնքն ամենուն եւ իրաքանչիւրին ճշդիւ պահել տալու եւ երկրին պիտոյին յարմարցընելու կարող կըլլաք։

« Մեր ներքին եւ արտաքին թշնամիները կը պապանձին՝ երբոր ժողովուրդն իր երեսփոխաններուն միջոցաւ ձեր աթոռը սիրով շրջապատէ, եւ անդադար հակէ որպէս զի դաւաճանութիւնը երբէք չկրնայ մօտենալ անոր, ո՛ր կողմէ եւ գալու ըլլայ։

«Ամենաշնորհալի միաղեա, Մոսկուայի ազնուականները ձեր Վեհափառութեան առջեւ կը ներկայանան նուիրական պարտք մը կատարելու համար, իբրեւ հաւատարիմ հպատակներ՝ միմիայն տէրութեան օգուտը նկատելով։

« Ասոնք կը խօսինք, Վեհափառ Տէր, լիովին համոզուած ըլլալով որ մեր խօսքերն համաձայն են Ձեր քաղաքականութեան եւ Ձեր մեծամեծ բարեկարգութեանց հոգւոյն։

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ը. Օ. Գ. Ն

ՈՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

Երբ որ մէկը հասարակաց գործերուն վրայ դատողութիւն կընէ, պէտք է որ դատելէ առաջ իրաց ամենապարագայները ճանչնալ, գործադիր իշխանութեան վրայ վստահութիւն կը դրաւէք, օրէնքն ամենուն եւ իրաքանչիւրին ճշդիւ պահել տալու եւ երկրին պիտոյին յարմարցընելու կարող կըլլաք։

« Մեր ներքին եւ արտաքին թշնամիները կը պապանձին՝ երբոր ժողովուրդն իր երեսփոխաններուն միջոցաւ ձեր աթոռը սիրով շրջապատէ, եւ անդադար հակէ որպէս զի դաւաճանութիւնը երբէք չկրնայ մօտենալ անոր, ո՛ր կողմէ եւ գալու ըլլայ։

«Ամենաշնորհալի միաղեա, Մոսկուայի ազնուականները ձեր Վեհափառութեան առջեւ կը ներկայանան նուիրական պարտք մը կատարելու համար, իբրեւ հաւատարիմ հպատակներ՝ միմիայն տէրութեան օգուտը նկատելով։

« Ասոնք կը խօսինք, Վեհափառ Տէր, լիովին համոզուած ըլլալով որ մեր խօսքերն համաձայն են Ձեր քաղաքականութեան եւ Ձեր մեծամեծ բարեկարգութեանց հոգւոյն։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Քաղաքական ժողովն Ընդհանուր ժողովոյ դիւանին հետ խորհրդակցելով՝ յարմար դատեց Ընդհանուր ժողովի գումարել յառաջիկայ ուրբաթ օր փետրվար 19 Ղալաթիա Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին քանի մը խիստ կարեւոր իրերու համար որք են։

1° Երուսաղէմայ վանու ց կանոնադրութիւնը։

2° Ընդհանուր ժողովի ներքին կանոնադրութիւնը։

3° Ազգային տրոյ վաճառը։

4° Պարժարանաց բարեկարգութիւնը։

5° Պանդխտաց կանոնադրութիւնը։

6° Գաւառական երեսփոխանաց ընտրութիւնը։

Բոլոր Ազգային Երեսփոխանք հրաւիրեալ են որոշեալ օրը ներկայ գտնուիլ Ընդհանուր ժողովին, որուն տանեանք պիտի բացուի ճիշտ ժամը 6ին։

11 փետրվար 1865

Ի Պատրիարքարանի Հայոց

Կ. Պոլիս

Ազգային Երեսփոխանէ հոդաբարձութեան անդամներէն մէկուն վրայ այս օրերս հասարակութեան մէջ այլ եւ այլ անհաճոյ զրոյցներ կը պտտին, որ կը յուսանք թէ անհիմն եղած ըլլան։ բայց ինչ որ ալ ըլլայ գործին էութիւնը, փափաքելի է որ ազգային Ս. Աշխարհիս ընդ հանուր ժողովոյ դիւանին հետ խորհրդակցելով՝ յարմար դատեց Ընդհանուր ժողովի գումարել յառաջիկայ ուրբաթ օր փետրվար 19 Ղալաթիա Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին քանի մը խիստ կարեւոր իրերու համար որք են։

1° Երուսաղէմայ վանու ց կանոնադրութիւնը։

2° Ընդհանուր ժողովի ներքին կանոնադրութիւնը։

3° Ազգային տրոյ վաճառը։

4° Պարժարանաց բարեկարգութիւնը։

5° Պանդխտաց կանոնադրութիւնը։

6° Գաւառական երեսփոխանաց ընտրութիւնը։

Բոլոր Ազգային Երեսփոխանք հրաւիրեալ են որոշեալ օրը ներկայ գտնուիլ Ընդհանուր ժողովին, որուն տանեանք պիտի բացուի ճիշտ ժամը 6ին։

11 փետրվար 1865

Ի Պատրիարքարանի Հայոց

Կ. Պոլիս

Ազգային Երեսփոխանէ հոդաբարձութեան անդամներէն մէկուն վրայ այս օրերս հասարակութեան մէջ այլ եւ այլ անհաճոյ զրոյցներ կը պտտին, որ կը յուսանք թէ անհիմն եղած ըլլան։ բայց ինչ որ ալ ըլլայ գործին էութիւնը, փափաքելի է որ ազգային Ս. Աշխարհիս ընդ հանուր ժողովոյ դիւանին հետ խորհրդակցելով՝ յարմար դատեց Ընդհանուր ժողովի գումարել յառաջիկայ ուրբաթ օր փետրվար 19 Ղալաթիա Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին քանի մը խիստ կարեւոր իրերու համար որք են։

1° Երուսաղէմայ վանու ց կանոնադրութիւնը։

2° Ընդհանուր ժողովի ներքին կանոնադրութիւնը։

3° Ազգային տրոյ վաճառը։

4° Պարժարանաց բարեկարգութիւնը։

5° Պանդխտաց կանոնադրութիւնը։

6° Գաւառական երեսփոխանաց ընտրութիւնը։

Բոլոր Ազգային Երեսփոխանք հրաւիրեալ են որոշեալ օրը ներկայ գտնուիլ Ընդհանուր ժողովին, որուն տանեանք պիտի բացուի ճիշտ ժամը 6ին։

11 փետրվար 1865

Ի Պատրիարքարանի Հայոց

Կ. Պոլիս

Ազգային Երեսփոխանէ հոդաբարձութեան անդամներէն մէկուն վրայ այս օրերս հասարակութեան մէջ այլ եւ այլ անհաճոյ զրոյցներ կը պտտին, որ կը յուսանք թէ անհիմն եղած ըլլան։ բայց ինչ որ ալ ըլլայ գործին էութիւնը, փափաքելի է որ ազգային Ս. Աշխարհիս ընդ հանուր ժողովոյ դիւանին հետ խորհրդակցելով՝ յարմար դատեց Ընդհանուր ժողովի գումարել յառաջիկայ ուրբաթ օր փետրվար 19 Ղալաթիա Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին քանի մը խիստ կարեւոր իրերու համար որք են։

1° Երուսաղէմայ վանու ց կանոնադրութիւնը։

2° Ընդհանուր ժողովի ներքին կանոնադրութիւնը։

3° Ազգային տրոյ վաճառը։

4° Պարժարանաց բարեկարգութիւնը։

5° Պանդխտաց կանոնադրութիւնը։

6° Գաւառական երեսփոխանաց ընտրութիւնը։

Բոլոր Ազգային Երեսփոխանք հրաւիրեալ են որոշեալ օրը ներկայ գտնուիլ Ընդհանուր ժողովին, որուն տանեանք պիտի բացուի ճիշտ ժամը 6ին։

11 փետրվար 1865

Ի Պատրիարքարանի Հայոց

Կ. Պոլիս

Ազգային Երեսփոխանէ հոդաբարձութեան անդամներէն մէկուն վրայ այս օրերս հասարակութեան մէջ այլ եւ այլ անհաճոյ զրոյցներ կը պտտին, որ կը յուսանք թէ անհիմն եղած ըլլան։ բայց ինչ որ ալ ըլլայ գործին էութիւնը, փափաքելի է որ ազգային Ս. Աշխարհիս ընդ հանուր ժողովոյ դիւանին հետ խորհրդակցելով՝ յարմար դատեց Ընդհանուր ժողովի գումարել յառաջիկայ ուրբաթ օր փետրվար 19 Ղալաթիա Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին քանի մը խիստ կարեւոր իրերու համար որք են։

1° Երուսաղէմայ վանու ց կանոնադրութիւնը։

2° Ընդհանուր ժողովի ներքին կանոնադրութիւնը։

3° Ազգային տրոյ վաճառը։

4° Պարժարանաց բարեկարգութիւնը։

5° Պանդխտաց կանոնադրութիւնը։

6° Գաւառական երեսփոխանաց ընտրութիւնը։

Բոլոր Ազգային Երեսփոխանք հրաւիրեալ են որոշեալ օրը ներկայ գտնուիլ Ընդհանուր ժողովին, որուն տանեանք պիտի բացուի ճիշտ ժամը 6ին։

11 փետրվար 1865

Ի Պատրիարքարանի Հայոց

Կ. Պոլիս

Ընթերցողք մեր ներկայ թուոյն հետ պիտի ստանան, Պեշիքթաշ Հայկազեան ընկերութեան վեցերորդ տարուան հաշուեկիռը, ուրկից կը տեսնուի որ յիշեալ ընկերութիւնն օր քան զօր յառաջադիմելու վրայ է։ Հայկազեան ընկերութիւնը դպրոցական պիտանի գրոց տպագրութեամբ եւ արժան գնով վաճառմամբ մեծ ծառայութիւն կը մատուցանէ ազգին, եւ իր յարատեւութիւնը շնորհակալեաց արժանի է։ Ուստի յուսանք որ ազգայինք ալ իրենց քաջալերութիւնն ու ձեռնտուութիւնը չեն կլլնար այսպիսի ազգօգուտ եւ արդիւնաւոր ընկերութեան մը, որ այս ընթացքով աւելի մեծ ծառայութիւններ ազգին ընելու յոյս կուտայ։

Տրապիզոնէն գրուած նամակներէ բերկրութեամբ կը տեղեկանանք որ տեղւոյն առաջնորդ Գեր. Տ. Մեսրոպ Ս. Աբեղեանցն սկսած է խնամքն ազգային դպրոցներն որ քան զօր յառաջադիմելու վրայ են։ Տեղւոյն ազգայինք ալ Գեր. առաջնորդին ջանիցը օգնելու գովելի եռանդմամբ 300 օսմանեան ոսկիի չափ գումար մը հայթայթեր են՝ ի նպաստ դպրոցին։

Տրապիզոնի ազգայնոց այս յառաջդիմական շարժումները ներբողելը հարկ չկայ։ ըստ որում դաստիարակութեան յարգն հասկցողները կրնան գիտնալ որ զայն տարածելու համար՝ ի գործ դրուած ջանքերն որքէն մեծ պատիւ կը բերեն իրենց։

Կարէորին հետ Տրապիզոնի ազգայինք նաեւ օգտակար զուարճութեանց ա՝ ճաշակն առած կերեւին։ Ըստ ըստում իրենց թատրոնն ալ օր քան զօր յառաջդիմելու վրայ է եղեր։

. . . խմբագիր։

Գաւառական վարչութեան կազմութեան համար Քաղ. ժողովին կողմէն եղած անօրէնութեանց վրայօք ասկէ առաջ գրած նամակիս իբր պատասխան՝ մեծապատիւ Նեվրուզեան Յովակիմ էֆէնտին այս անգամ լրագրոյդ առջեւ թուին մէջ ուրիշ երկարաձիգ նամակ մը հրատարակած է՝ լրած խորհրդածութիւններս ջրելու դիտմամբ։

Այն նամակին էական կէտերը այս տեղ ամփոփելով՝ մի առ մի անոնց պատասխանել արժան կը համարիմ։

Ա. Մեծ. Ն. էֆէնտին կրսէ թէ գոհ է որ իր վիճաբանակիցը մտերիմ է։ բայց երջանիկ պիտի համարէր զինքը եթէ փոխանակ Քաղ. ժողովոյ Ս. սեմ. Աստեղեանն կարծիքը իմ խորհրդածութեանս սկիզբն առնելու՝ իր նամակին ոգին և Սահմանադրութիւնը հիմնելու համարձակութիւնը ունենայի։

Արդարև ուրախ եմ և ես որ առարկուս մեծ. Ն. էֆէնտին իմ ազնիւ և մտերիմ բարեկամն է, որուն Սահմանադրական և ազգասիրական եռանդը քաջ կը ճանչնամ և որուն գերդասանը՝ ի վաղուց անտի իր ազգօգուտ ձեռնարկութեանց համար արժանապէս նշանաւոր եղած է ազգիս մէջ։ արդարև գոհ եմ վիճաբանել այնպիսի բարեկամի մը հետ, որ սկզբունքի և ճշմարտութեան միշտ հետամուտ ըլլալով՝ մեծ գիւրութիւն պիտի ընծայէ վէճի տակ եղած խնդրոյն լուծման։ սակայն աւելի գոհ կըլլայի թէ որ այս պարագայիս մէջ իմ բարեկամն բոլորովին իր ընտիր աշխոյժին ետնագալով՝ իմ նախորդ գրոյս բուն իմաստը պաղ արիւնով քննէր, ուղղակի խնդրոյն պատասխաներ, ջրած բաներս վրայ իբր ըստ երկարօրէն չճառէր, և ինքնին պարզ նիւթի մը շփոթ և արտատհման կերպարանք մը չտար։

Մեծ. Ն. էֆէնտին պիտի գիտնայ անշուշտ որ գիւանապետը թէ և պաշտօնական մարդ՝ սովորութիւն չունի ժողովի մը որ և է անօրէնութիւնը իբր պատգամ ընդունիլ և պաշտպանել։ իր անձնական կարծիքը ապատ է, և չկրնար զայն գոհել պաշտօնական կարծիքի մը՝ երբ այն կարծիքը անիրաւ կը գտնէ։ Սակայն անհեթեթ է մատնել որ կարծիք մը պաշտօնական ազբիւրէ բղխելուն համար միշտ թիւրեալ է և անընդունելի։ Այս պարագային մէջ գիւանապետը Քաղ. ժողովոյ Ս. սեմ. Աստեղեանցին կարծիքը, որ նաեւ իր կարծիքն է, առնելով՝ ուղեց պաշտօնական կշիռ մը տալ իր առջեւ գրոյն, որ Սահմանադրութեան ոգին կը շնչէ, նկատելով որ մեծ. Ն. էֆէնտին ազգային երեսփոխան և բանիբուն անձ մ'է։ Արդ մեծ. Ն. էֆէնտին համոզելու համար որ գիւանապետը « համաձակութիւն ունի » արդի պաշտօնական դիրքին մէջ անգամ իր անձնական կարծիքը ներկայ նիւթիս վրայ անվերհերպաշտպանելու, կը փութայ լոկ իբր ազգային անհատ մը պատասխանել անոր առարկութեանց, մանաւանդ երբ կը տեսնէ որ ամեն ժողովոյ իշխանութեանէ եւ ազդեցութենէ վեր Սահմանադրութիւն ունի իրեն առաջնորդ։

Ա. Մեծ. Ն. էֆէնտին կրսէ թէ կարծեաց ազատութեան անբռնաբարելի իրաւունքը սահմանիս ըրած եմ զինքը յատեան (՞ի՞ սատանը) կոչելով և՝ ի չգոյէ վասակ ազատանալու եմ։

Նախորդ նամակիս մէջ գրած էի. « Եթէ մեծ. Ն. էֆէնտին կամբասանէ Քաղ. ժողովը, չէ թէ ըրած « այլ չըրած անօրէնութեան մը հա« մար, այն ժամանակ ուրիշ խնդիր « մը կը ծագի, զոր ինքը ուղղակի և « աւելի բացորոշ մեկնել չէ ուզած, « և որ հարիւր Ընդհ. ժողովին օրի« նաւոր Աստենին պիտի ներկայանայ և « պէտք եղած բացատրութիւնները պի« տի տուն։ »

Մեծ. Ն. էֆէնտին այս խօսքէն կը հեւուցնէ թէ զինքը յատեան կը կոչեմ, կսպառնամ և կարծիքը կը բռնաբարեմ։ Օրմանալի հեւուութիւն։

Կարծեաց անատհման ազատութեան կոչմանէն եղած եմ և եմ միշտ, ըստ որում ոչ ոք իրաւունք ունի ուրիշի կարծեաց վրայ բռնանալ։ ըստ որում ոչ ոք կրնայ պնդել թէ ինքն է միայն ուղիղը։ Այս առթիւ նշաւոր քաղաքագէտի մը հետ կը հատատեմ որ եթէ բոլոր մարդկային ազգը մէկ կարծիք ունենար և միայն անձ մը հակառակ կարծիք մը դաւանէր, մարդկային ազգը չէր կրնար արդարանալ այն անձը լռութեան դատապարտելով՝ որչափ որ այն անձն ալ իրաւունք չունի մարդկային ազգին համար նոյնը ընել, եթէ կարենար։ Ուրեմն ի՞նչպէս հնարէ ինձ իմ բարեկամս՝ ի դատ կոչել տարբեր կարծիք մը ունենալուն համար։ Միւսակ օրինաւոր։ տեան այսպիսի խնդիրներու համար՝ հասարակաց կարծեաց տեսանը կընդունիմ, և կը ցուցնէ որ մեծ. Ն. էֆէնտին չէ ըմբռներ վերի խօսքս, թէ և ազգային երեսփոխան մը՝ որ Ընդհ. ժողովին իրաւասութեան փաստաբան կը կանգնի, պէտք է որ քիչ շատ վերահասու ըլլար տեսական խիստ պարզ կանոնաց՝ որով կը բացատրուի վերի խօսքս։

Երեսփոխան մը միշտ իրաւունք ունի թէ բանիւ և թէ գրով Քաղ. ժողովը անպատիժ ամբաստանել անօրէնութեան մը համար զոր ապօրինաւոր կը գտնայ։ Իսկ երբ Ընդհ. ժողով դումարի, նա մանաւանդ երբ համարաւութեան ժամանակ է, ամենայն ազատութեամբ Քաղ. ժողովին հարցուփորձ կընէ, և եթէ գոհացուցիչ պատասխան չստանայ՝ իր ամբաստանութիւնը օրինաւոր ձեւով կը ներկայացընէ։ և բաւական է որ մեծագոյն մասը իրեն ձայնակից գտնուի, որպէս զի Քաղ. ժողովը իր պաշտօնէն առ հարկի դադարելու սոսկալի կամ ըրած անօրէնութիւնները ետ առնու։

Սնացեալը հեւուեալ թուով։

10 փետրվար 1865 Մ. Մամուրեան

Դասագիւղ

Մեր արդոյ ընթերցողք կը յիշեն որ անցեալ տարի Օրթագիւղի մէջ քանի մը առաջինաբար տիկնայք ընկերութիւն մը կազմեցին թաղին աղքատաց առանին օգնութիւն մատակարարելու ազնիւ նպատակաւ։

Հեւուեալ նամակն գոհութեամբ արտի կիսմանանք որ յիշեալ ազքատախնամ ընկերութիւնն յաջողեր է իր նախախնամական սուրբ պաշտօնն յառաջ տանելու և բարեմթիւ տառապեալներ մխիթարելու։

Կը յուսանք որ Օրթագիւղի ազնիւ տիկնանց այս օրհնեալ ձեռնարկութիւնը մայրաքաղաքիս ուրիշ թաղերուն մէջ ալ հետեւողներ գտնելով, ազգիս մէջ շատացած գաղանի ազքատներն արժանապէս մխիթարութիւն և սփոփանք կը գտնեն իրենց թշուառութեանը։

. . . խմբագիր։

Ձեր պատուական լրագիրը բարենպատակ ձեռնարկութեանց քաջալերող ըլլալով, պատիւ ունիմ ձեր . . . ութեան հաղորդել մեր գիւղի Տիկնանց Ազքատախնամ ընկերութեան տասնամեայ առՋի շրջանին համառօտ տեղեկագիրը, խնդրելով որ զայն ձեր սովորական ազգու խորհրդածութեամբը պատուական Մոսիսի յառաջիկայ թերթին մէջ հրատարակել բարեհաճիք։

Ցեմ ուզեր հոս մի առ մի նչանակել Ազքատախնամ ընկերութեան նոյն տասնամեայ շրջանին մէջ ըրած բոլոր ծառայու-

թիւնները, այլ բաւական համարելով հանրօգուտ տեղեկութիւն մը՝ կուզեմ եւս ելեւմտից հաշուեկշիռը ձեզ հաղորդել։

Ցամաքամեայ չրջանին մէջ ինն ընտանեաց ձրի քնակարան մատակարարից։ Բժիշկ մը յատկացուց բոլոր աղքատաց համար որ նոյն չրջանին մէջ 527 այցելութիւն բրած է։ անօգնական ընտանեաց 3308 հօխտ հաց բաժնեց։ ուժ ընտանեաց չարաթական դրամական նպաստ յատկացուց։ երեք աղքատաբնակ տուն ձրի նորոգեց։ բարեմիտ կարօտելոց զգեստ եւ դրամական նպաստ ըրաւ։ Զատկին բոլոր աղքատաց բրինձ, կարագ եւ հաւկիթ բաժնեց։ աղջիկ մը ամուսնացուց։ արհեստաւորի մը փոքրիկ դրամագլուխ շնորհեց իւր արհեստին գործիքը ձեռք ձգելու համար։ հիւանդ պանդուխտ մը իւր հայրենիքը զրկեց դրամական նպաստիւք։ այրի եւ աղքատ երկկնաջ մը պարտքը վճարեց։ ամուսնանալու աղքատ աղջկան մը զգեստ պարգեւեց։ աղքատաց կար մատակարարելու ձեռնարկութիւն ըրաւ։ աղքատ կնոջ մը ուներցած առնելիքը ձեռք բերելու միջնորդեց։ աղքատաց համար 2500 հօխտ ածուխ դնեց։ անդամակից Տիկնայք առանձինն նպաստամատոյց եղան։ Բաւականապէս տաւապեալ ընտանիքի մը եւ այլն, եւ այլն։

Ընկերութեան տասնամեայ ելեւմտից հաշուեցոյցը այս է։

Մուտք։ Ամական տասնամեայ եւ նուէրներէ	Ղուրուշ 22,759
Ելք։ Ընկերութեան նոյն չրջանին մէջ ըրած բոլոր ծախքը	18085
որովհետեւ ընկերութեան մուտքը բոլոր ծախքերը գոցելէն յետոյ, յունվար 1ին (1865)ին մնացուկին մէջ պատրաստ ունէր	4,674

Ասոր վրայ յաւելցընելու է նաեւս վիճակահանութեան մ'որդիւնքը՝ որ անցեալ տարի ձեռնարկեց 13,939։

Այս 13,939 ղուրուշով 250 քօնսոլիտէ առնուած է, եւ իրրեւ պահեստի դրամ կը պահուին, որպէս զի անոնց տարեկան տոկոսը ընկերութեան եկամուտ մ'ըլլայ։

Այս համառօտագիր տեղեկութիւնը ձեզ հաղորդելով կը խնդրեմ կրկին, ապիւրակամ, որ զայն ձեր պատուական լրագրոյն յառաջիկայ թերթին մէջ հրատարակել բարեհաճիք։

Մնամ եւ այն։

Օրթագիւղ Ռ. ՊՈՒԼԿՈՒՐԵԱՆ։
10 փետր։ 1865։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Օդոստարիա ինքնակալը Նարոլէոն կայսեր շարադրած «Պարբ Կեսարու» անուն գիրքը տաճկերէնի թարգմանելու հրաման ըրաւ։

— Ս. Փրկչի հիւանդանոցի հոգաբարձութիւնն իմաց կուտայ մեզ թէ Հասան Նէտճար էֆէնտի անուն առատասիրտ տաճիկ մը մէկ Քաղէվ բրինձ շնորհեր է հիւանդանոցին՝ ձեռամբ Հալէպլեան Յոհաննէս աղայի։

—Պուլղարներն Յունաց կղերին ուզածն աղատելու նպատակաւ հաշակաւոր հանդիսացող Աւդսէնտիոս արքեպիսկոպոսը որ անցեալներն աքսորէն վերադառնալէ ետեւ Օրթագիւղ կը նստէր, անցեալ շաբթու վախճանեցաւ։ Յունաց պատրիարքը Աւդսէնտիոս արքեպիսկոպոսը բանադրած ըլլալով, անոր հիւանդութեան լուրն առնելուն, պատգամաւոր ղրկեր է որ եթէ ղղջայ՝ պիտի ներուի իրեն։ բայց Դեր։ Աւդսէնտիոս զինքն ընել չէ ուզեր։

—Յայտնի է որ ամէն կենդանեաց միսը կրնայ ուտուիլ ըստ հարկին, ինչպէս որ պաշարեալ քաղաքներու մէջ շատ անգամ պատահած է։ Բայց կերեւի որ քաղաքակրթեալները բան մ'ալ պակաս պիտի չթողուն եւ պիտի կատարելագործեն։ Փարիզի Պրանտ Օթել ըսուած պանդոկը՝ ձիու միսէ եփուած կերակուր ըներ պատրաստել տալով, տնոնց համն առնելէ չզմայլողները հրաւիրեր էր։ որ եթէ կուզեն՝ երթան ուտեն։ Պ. ռեմսուէնի չափ մարդիկ այս հրաւէրին պատասխանեցին։ եւ բաւական սիրոյժանով կերան ձիու միսը, վայելն դիմելներ ըմպելով եւ ճառեր ալ խօսելով։

— Անցեալները Տէվնբօրթ անուամբ երկու եղբարք Մէթիկայէն Լոնտրա գալով, տեսակ տեսակ զարմանալի բաներ կը նեն եղեր, ըսելով թէ գերբնական ոգիներու զօրութեամբ է ըրածնին։ Լոնտրայէն գաղղիական լրագրի մը դրուած նամակ մ'ասոր վրայ բաւական հետաքրքրական տեղեկութիւններ կուտայ։ Տէվնբօրթ եղբարք պարապ սենեակի մը մէջ դէմ առ դէմ երկու աթոռներու վրայ կը նստին։ երկու մ'ըրիկ կերթան եւ չորս կողմը լաւ մը աչքէ անցուցեալ ետեւ, ասոնք ամուր դարաններով իրենց աթոռներուն վրայ կը կապուին։ Դուռը կը գոցուի եւ գերիները դրուած նուագարանները ձայն հանել կսկսին։ Այս զարմանալի դէպքին սա մեկնութիւնը կուտայ վերոյիշեալ թղթակիցը թէ օր մը յառաջ 15 տարեկան գերմանացի տղայ մը տեսած է, որն որ նմանապէս ամուր չուաններով կապուելով, առանց հանդոյցները քակուելու՝ կողին մէջէն դուրս կելնէ եղեր, եւ յետոյ դարձեալ կը մտնէ։ Հապայապէս Տէվնբօրթներն ալ զիրենք կապող չուանին մէջէն կելնեն, ամէն տեսակ ազմուկներ կը հանեն եւ նուագներ կը հնչեցնեն, ու երբոր իրենց օթեակին դուռը կը բացուի դարձեալ կապուած կը տեսնուին։ Ուրեմն ասոնց միակ ճարտարութիւնն է՝ առանց հանդոյցները քակելու չուանին մէջէն ելնել եւ մտնելը։ Հարկ չկայ ըսելու որ ասոր համար մեծ ճարտարութիւն կաղէ, բայց վարժութիւնն ամէն բան կընէ, եւ Պլօնսէնի բարակ լարերու վրայ ըրած խաղերն սակից ոչինչ նուազ ճարպիկ բաներ են։ Ուրեմն սուտ է գերբնական ոգիներու զօրութեամբ ընելնին։

Հա Տէվնբօրթ եղբարց մէկուրիշ ճարտարութիւնն ալ։ Երեւակայէ երեք չորս կարգ աթոռներու մէջ դրուած դրասեղան մը, որուն վրայ երկու ճրագ կը վառին։ Դրասեղանին ամէն մէկ կողմը մէ յմէկ աթոռ կայ, որոց վրայ ձեռնածուներն ամուր մը կը կապուին։ Հանդիսականք կը նստին, լուութիւն կըլլայ, եւ իրենց կը պատուիրուի որ ձեռք ձեռքէ բռնեն ու ամենեին ըլլցկիք չվառեն։ Այն ատեն երկու ճրագներն ալ կը մարուին, մութը կը տիրէ, եւ խեղճ հանդիսականաց որո՛ւն երեսին թմբուկով ապտակ մը կը տրուի, որո՛ւն ոտքին քնար մը կը զարնուի եւայլն եւայլն։ Տէվնբօրթներուն մէկին իրրեւ թէ կապուած տեղէն «Թիկնոցս հանեցէք» կըսէ, եւ ճրագը վառուելով կը տեսնուի որ իրաւ հանուած է։

Ասոնք բոլոր ալ ձեռնածութիւն են։ այսու ամենայնիւ դեռ Անգլիոյ մէջ անգամ բազմաթիւ դիւրահաւան ռամիկներ կը խաբուին եղեր, կարծելով թէ գերբնական զօրութեամբ կըլլան այս բաները։

— Գաղղիոյ Կրենօպլը քաղաքին դատաստանատունը հռչակաւոր դատ մը վճռեց այս օրերս, որն որ բաւական առնէ՝ ի վեր մեծ ուշադրութիւն գրաւած էր։ Մոնբէլլէի մէջ Անտրէ Բրման անունով պատուաւոր անձ մը, Մորիս Ռու անունով ապատաւոր մը կը բռնէ, որն որ իրիկունը ձեռքն ու ոտքը կապուած և վիզը չուաններ ձգուած ու բոլորովին անզգայ իր տիրոջը մառանին մէջ կը դտնուի։ Մ. Ռու կրսէ թէ իր տերը զինքը մեռցընելու դիրքով այսպէս ըրած էր, ուստի Պ. Բրման ամբաստանուելով՝ դատաստանի կը կոչուի։ Սակայն ասիկա բոլորովին ժխտելով, կը բողոքէ թէ Մ. Ռու ինքն իրեն ըրած էր այս բանս՝ մեծագումար տուգանք մը իրմէ պահանջելու համար, և հասարակութիւնն ալ՝ որ Պ. Բրմանի պատուաւոր անձ մ'ըլլալը գիտեր, անհամբերութեամբ կ'սպասեր որ զրպարտիչը խայտառակուի։ Երբոր դատաստանատունը թէ և Պ. Բրման անպարտ դտաւ սպանելու գիտաւորութեան մասին, բայց և այնպէս իր ծառան վիրաւորած ըլլալու հաւանականութեամբ 50 000 ֆր. տուգանաց դատապարտեց զայն։ Պ. Բրման վրձռաջինջ ատենին դիմեց, որն որ դատը Կրենօպլի դատաստանատունը ղրկեց նորէն տեսնուելու համար։ Այս անգամ Պ. Բրմանի փաստաբանն էր երեւելին Ժիւլ Ֆաւրէ։ Պ. Բրման դատը վարելով, հասարակութեան ծափահարութեամբը տուն դարձեր է։

— Փարիզի մէջ հասարակաց ողջմտութեամբ ապրող աղքատ ընտանեաց թիւն 1863ին եղած վիճակագրութեան նայելով 48 158 ընտանեաց կամ 115 662 հոգի կը հանի։ Բայց ասոնց մէ քիչ մ' իրենք զիրենք պահելու կարողները դուրս հանելով, տարեւին 40 056 ընտանիք կամ 101 570 հոգի տնանկ կը դտնուին, որոց 1862ին 3 212 758 ֆր. ողջմտութիւն արուեր է, կամ մարդ գլուխ տարին 32 ֆր. 45 հարիւրորդ, այսինքն ամիսը 2 ֆր. 58 հարկամ օրը 8 1/2 հար։։ Փարիզու մէջ տան վարձքի և ուտելեաց սղութիւնը մտածելով հաստատուած է, թէ մարդ գլուխ 8 1/2 հարիւրորդով՝ որ այս տեղի սատկով 20 փարայ չըներ, աղքատները որչափ խեղճութեամբ պէտք է ապրին։

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Փարիզ 15 փետր։

« Օրէնադրական ժողովն այսօր բացուեցաւ։

« Կայսրն իր ատենաբանութեան մէջ ըսաւ թէ կը յուսի որ Եւրոպայի հանդարտութեանն սպառնացող դժուարութիւններն հարթելու համար տէրութեանց ժողով մը չեղաւ։

« Իսկ Իտալիոյ գործերուն դալով ըսաւ թէ սեպտեմբերի դաշնադրութիւնը՝ Իտալիոյ թագաւորութեան գոյութիւնն և Ս. Աթոռին անկախութիւնը պիտի ամրացընէ, և իր նպատակն է Իտալիա կաթոլիկութեան հետ հաշտեցընել։

« Յետոյ յայտարարութիւն կընէ թէ հաստատութեամբ որոշած է քաղաքական իշխանութեան իրաւունքներն յարդել տալ Գաղղիոյ մէջ։ »

Նիւ Եօրք 5 փետր։

« Խաղաղական բանակցութիւնները չորս ժամ խօսակցութենէ ետեւ ապարդիւն ելան։ Հարաւայնոյ պատգամաւորները Ռիչմընտ վերադարձան։ »

ՊՕՐՍԱՅԻ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐ

Փարիզ 17 փետրվար։

Օմ։ Քօնսոլիտէ 54 1/4 54 1/8
Օմ։ Փոխառութիւն 1863ի 554 50
Օմ։ Պանքա 1862 50։

Լոնտրա 16 փետրվար

Օմ։ Քօնսոլիտէ՝ 54 1/2 54 3/4
Փոխ։ 1858ի 72 72 1/2
Փոխ։ 1862ի 70 70 1/2

ԴՐԱՄԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Կ. Պոլիս 12 փետրվար։

Գաղղեոյ պանքան իր դրամագլուխը 0/0ին 4 1/2 էն 4ի իջուց։

Աւեւտուրներուն հանդարտութիւնը գրեթէ ամէն տեղ ալ տարածուած ըլլալուն վրայօք Մօրնինի-Լօսթ լրագրին Փարիզի թղթակցութեան մէջ հետեւեալը կը կարդանք։

« Այս շաբթու Եւրոպայի հրապարակներէն առնուած լուրերը ցոյց կուտան թէ առեւտրոյ դադարումն ամէն կողմ ալ տարածուած է։ Եւրոպական ցամաք երկրին վրայ դտնուող տերութեանց հրատարակած հաշուեկշիռները գրեթէ ամէնն ալ բաց ունին, և փոխառութեան կը դիմեն։ Ասկից դատ ամէն տերութիւն երկաթուղեաց և ուրիշ ազգային ձեռնարկութեանց արտօնութիւններ շնորհած է, որով չափէ դուրս դրամագլուխ մը բացակայ պահել հարկ կըլլայ։ Բայց և այնպէս հիմայ դրամագէտները չեն կարծեր թէ նոր ձեռնարկութեանց հրաւիրելու դիպող վայրկեան մ' ըլլայ։ »

'Նոյն լրագրոյն Կոստանդնուպօլսոյ թղթակիցը տերութեան հաշուեկշռոյն վրայ Բարձ։ Մեծ եպարքոսին տուած տեղեկագրէն կը հեւեցունէ թէ, դանձուն հաւասարակշռութիւնը պահելու համար կայսերական կառավարութիւնը նոր փոխառութիւն մը պիտի ընէ։ Յիշեալ թղթակիցը կը կարծէ թէ այս փոխառութիւնը 4–5 միլիոն Լ. Ս. դուսմարի մը պիտի հասնի, և մեծաւ մասամբ տասը տարուան արժէթղթոյ խնդրոյն վերջաւորութեանը պիտի սահմանուի, որոց երկու տարուան շահը տակաւին վճարուած չէ։

Ընդհանուր հարկապահանջութիւն մը հաստատելու առաջարկութիւնը պաշտօնէից խորհուրդը ետ ձգած է, և Ռուսումաթներու վարձակալութիւնն այսուհետեւ ալ առաջուան պէս դարձեալ պիտի՝ ծխու դրուի Գանձուց պաշտօնատունը։

Առաջիկայ մարտի 1ին շահերը վճարուելիք առաջին երկրորդ և երրորդ անդամի եղած Լոհամը Հ'էտիաէներուն։ վճարահանութիւնը այս շաբթու կատարուեցաւ Հ'էզայիրլի—խանը, և դումար շահն ու գլխավճարը 263 000 օսմանեան լիրայի կը հասնի։

Ա. Օ. Դ.

Բարեգործական ընկերութեան Ընդհանուր ժողովոյ վերջին նիստին հրաժարեալ Տնօրէն ժողովին ընկերութեան հաշիւը և պատրաստ դանձուած ստակը պահանջելու համար կազմուած յանձնաժողովը՝ իւր պաշտօնը ի մնոյ կատարելու խոստացած ըլլալով, այժմէն կը փութամ ծանուցանել Բ. ընկերութեան Մեծապատիւ Անդամոց, որ ամսոյս 21ին Ապրիլի օր ժամը 7ին Ընդհանուր ժողով պիտի դումարուի ի Թերա Լալէ փողոցը Համազգեաց ընկերութեան խորհրդարանը թիւ 17։

Որովհետեւ Ընդհանուր ժողովը այս անդամի նիստին ամենակարեւոր անօրէնութիւններ ունի ընելիք, ուստի կաղաչեմ բարեսէր բաժանորդաց որ իրենց ձեռնարկած Ատուածահաճոյ գործոյն յառաջադիմութեանը համար առանց պանցառութեան նոյն նիստին ներկայ գտնուելու բարեհաճին։

10 Փետր։ 1865 Ատենապետ
Բարեգործական ընկերութեան
Մ. Աղաթոն։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ
ՆՈՐ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵԱՑ

Պ. Տիգրան Յարութիւն Տէտէեան
Վաւերացմամբ
Ռուսումնական Խորհրդոյ
Տպեալ ի Զմիւռնիա 1864

Դպրատան տղայոց համար խիստ կատարեալ և ընտիր դասագիրք մ'է, որուն մէջ քրիստոնէական բարոյականի և քաղաքավարութեան կարեւոր դասերէ զատ Ս. Գրոց, ազգային պատմութեան, հնախօսութեան, աշխարհագրութեան և բնական պատմութեան վրայ համառօտ տեղեկութիւններ կան, տղայոց հասակին և ըմբռնմանը խիստ յարմար կերպով աւանդուած։

Մայրաքաղաքիս ամէն հայ գրավաճառաց քով կը դտնուի։ Գին 2 ղուրուշ։

ԾՈՒՆՈՒՑՄՈՒՆՔ
Մ. Վ. ՏԸ ՖԷՐԷԱԼ
ԳԱՂՏՆԻՔ
ՀԱՒԱՏԱՔՆՈՒԹԵԱՆ

Լրագրոյս անցեալ տարուան մանր թերթերուն մէջ մասն առ մասն հրատարակուած այս հետաքրքրաշարժ վէպին առաջին հատորը (ընդ ամենը երկու հատոր պիտի ըլլայ) զատ կազմուած կը ծախուի լրագրոյս գրասենեակը և մայրաքաղաքիս ամէն հայ գրավաճառաց քով։ Գին 15 ղուրուշ։

Աղթօն Մկրտիչ աղային այս նոր տարուան ձեռն սկսած է ծախուիլ միշտ Պանձէ գարուն Թաշ խանը թիւ 56 մաղազան։

Այս լրագիրը շաբաթն երկու անգամ կելլէ Հորեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը։ Ով որ կուզէ կրնայ ստորագրուիլ, Կ. Պոլիս Չինիլի խանը լրագրոյս գրասենեակը։ Իսկ դուրսերը հոգաբարձուներն են՝

ԻԶՄԻՐ. Խաչատուր աղա Ց. Զաքիեան.
ԵԳԻՊՏՈՍ. Պօղոս էֆէնտի Կարապետեան.
ԱՆԴՐԻԱՆՈՒՊՕԼԻՍ. Մանտեսի Սուքիաս աղա Գալուստեան.
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Պ. Խաչատուր Էլմասեան.
ԿԱՐԻՆ. Կարապետ պատուելի Զաքարեան.
ԱՏԱՆԱ. Նարարէթ աղա Շահպազեան.
ՀԱԼԷՊ. Նիկողայոս աղա Տէր Մարգարեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Պ. Տ. Մուրատեան.
ԹԷՔԻՐԱՂ. Սարգիս աղա Գիրազեան.
ՎԱՆ. Գրիգոր Աղա Խաչանեան.
ԵՐԶՆԿԱ. Ընթերցասիրաց Թանգարան։
ԱՏԱԲԱԶԱՐ. Մանտեսի Յակոբ աղա Ց. Գրիգորեան.

Ուրիշ բաղաքներէ ստորագրուիլ ուզողները՝ այս տեղերէն մէկուն հետ կրնան բղրակցիլ։

Խմբագիր-Տնօրէն
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
Կ. ՊՕԼԻՍ ՉԻՆԻԼԻ ԽԱՆ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԴՐԱՄՈՑ ԱՐԺՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Կ ՊՕԼԻՍ 13 ՓԵՏՐՎԱՐ	Բշ. 8	Դշ. 9	Դշ. 10	Եշ. 11	Ուր. 12	Շար. 13
	Լրշ	Դրշ.	Դրշ.	Դրշ.	Դրշ.	Դրշ.
Օսմանեան լիրա Մէճ.	101-30	101-3	101-30	101-30	101 80	101 30
Քսանոց արծաթ						
Թանվ. Միւմթազէ	66-16	66-31	66-28	66-1	66-5	66-5
Էսհամը Ճէտիտէ հին	57-16	57-19	58-38	58-1	58-5	58-5
« « Նոր	57-38	57-36	58-38	58-	58-5	58-5
Աղիզիէ ստակով	56-28	56-26	57-18	57-1	57-5	57-5
« խօսքով						

ԱՐՄՏԻՔ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 13 ՓԵՏՐՎԱՐ

Ցորեն Թայղան	26—27	Ցորեն Ռումելիի	21—22
» Դանուբ	16—19	Եգիպտացորեն Դանուբի	14—
» Սամսոն	—	Դարի Ռումելիի	8—
» Դանուբ կակղ.	17—19		

ՄԵՏԱՔՍ

(ԻՓԷՔ)

Պրուսա կարճ թէֆթէ	520—530	» 4 պաճախ »	60—
« երկան »	550—540	» Խարապաղ »	—57
« խօղակ չոր	—	» Պարսկաս »	60—
Շաքի հօխան ֆրանք	65—	» Երկրորդ »	56—

ՆԵՐՔԻՆ ԲԵՐՔ

		Ղուրուշ
Բամպակ Պալըքեսէր	հօխայ	12-20—13
» Կէյվէ	»	14—15
» Ատանա	»	—14
» Ռումէլի	»	—16
Բուրդ Էնգիւրի լուացված	»	—16
» » չլուացված	»	— 8
» Պալըքէսէր չլուաց.	»	— 9
Ճէյրի Էնգիւրիւ	»	—11
» Թոխատ	»	— 9
» Զորում	»	— 8
Մաղը սեւ	»	18—20
» ճերմակ	»	13—16
Թիֆթիք Էնգիւրի	»	56—
Ա.ֆիոն Պալըքէսէր	»	220—
Քիմիրլ Տերեւ բանուած	»	20—22
Սալէպ Տաճկաստանի	»	14—16
Մեղրամոմ դեղին Տրապիզոն	»	—26
» » » Անատոլու	»	—24
Սուսամ Ռումելիի	»	4—10
Կտաւատի հունտ Ռումելիի Քիլէ		—36
» » Պանտրմա	»	—37
Զէթ Այվալըք	հօխայ	— 8
» Կիրիտ	»	— 7-20
Աճառ (Սապոն) Գանտիա	»	— 6
» » Միտիլլի	»	— 5
Բրինձ Եգիպտոս Բէյշիտ	»	— 5-30
» Տիմեաթ	»	—

ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԵՐՔ

		Ղուրուշ
Խանվէ Ռիսօ եւ Գաւիս 100 հօխան		1000—1100
» Մասթին »	»	—
Շաքար գլուխ 6-10 լ. կնդ.	»	—
» Փոչի (Թօզ)	» »	—250
» Հոլ. գլուխ	» »	—280
» Փոչի	» »	—240
» Գաղղ. գլուխ	» »	—270
» Փոչի	» »	—235
Անադ (գալայ)	» »	—700
Պղպեղ (պիպէր).	հօխայ	— 6
Լեղակ (չիվիտ) Պէնկալա	»	—150
» » Մասրաս	»	—140
Անուշադր (Նըշատըր)	»	— 6
Պողպատ (Զէլիք)	մնտուկ	—180
Կապար (Գուրշուն)	»	— 3-10
Թիթեղ (Թէնէքէ) գոյդ մնտ.	»	—325
Զմիւռ տախտակ թիւ 7—12	հայ	— 5
Երկաթ Անդ. ձողաձեւ	կնդ.	68— 70
» Բեւեռցու	»	72— 74
» Տախտակ 1—14	»	100—110
» Բոլորակ	»	150—155
» Ռուսիոյ	»	120—150
Քարֆիտա Վարիլ 39	հայ	— 93
Լուսիւլէճ ճէն. զոյգ	Մնտ	—250
» Պէլճ.	»	—140
» Թրիէսթ	»	— 60
Սբառմաչէթի վէնտա	հօխան	— 15
» Թրիէստ եւ Գաղղ.	»	— 14